

Nr 9.

Ankom till Riksdagens kansli den 13 februari 1912 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring i 1 § af kungl. förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Lagutskottet har till förberedande behandling förehaft en af *justitieombudsmannen* i den af honom till innevarande Riksdag afgifna ämbetsberättelsen gjord framställning af följande lydelse:

»I 1 § af förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming äro följande bestämmelser meddelade:

Justitie-
ombudsman-
nens fram-
ställning.

Hvar, som har fordran hos annan i penningar, eller hvad det är, skall den genom stämming eller lagsökning, eller eljest skriftligen eller muntligen, hos gäldenären kräfva inom tio år från den dag, då skuldebref eller annan handling, hvarå fordran grundad är, gafs, eller fordringen annorledes tillkom; och vare fordringens tillkännagifvande hos gäldenären lika ansedt, som hade kraf skett: är fordran ej till betalning förfallen så tidigt, att den inom tio år sökas eller krävas kan; då skall borgenär, inom sagda tids förlopp, gäldenären därom erinra. Vare ock borgenär skyldig att, så länge hans fordran sedan innestår, den ånyo bevaka, som nu sagdt är, inom hvart tionde år ifrån den dag, då sista bevakningen skedde.

Har den, hos hvilken fordran genom kraf eller erinran bevakas skall, blifvit i sådant ändamål, å tre särskilda dagar af tionde året, sökt i sitt hemvist, men ej kunnat träffas; gifve borgenär fordringen an hos domstol eller Konungens befallningshafvande, och låte bevis däröfver i allmänna tidningarna införas tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång, och första gången inom tionde årets slut.

Är borgenären ej veterligt, om eller hvar gäldenären äger hemvist inom riket; då må ock fordringen hos domstol eller Konungens befallningshafvande angifvas och beviset däröfver i tidningarna införas, inom tid, som nu sagd är.

Enligt denna paragraf kan alltså — då den, hos hvilken fordran genom kraf eller erinran skall bevakas, blifvit i sådant ändamål å tre särskilda dagar under tionde året sökt i sitt hemvist men ej kunnat anträffas, äfvensom då borgenär ej vet, om eller hvar gäldenären har hemvist inom riket — preskription afbrytas genom fordringens blotta angifvande hos domstol eller Konungens befallningshafvande (det vill numera säga öfverexekutor) utan stämning eller lagsökning.

Bevis öfver fordringens anmälan hos domstol eller öfverexekutor skall införas i allmänna tidningarna, d. v. s. Post- och inrikes tidningar, tre gånger, minst fjorton dagar mellan hvarje gång och första gången inom tionde årets slut.

Bestämmelse saknas emellertid om den tid, inom hvilken detta kungörelseförfarande skall vara afslutadt, d. v. s. när tredje kungörandet sist måste ske.

Det lär kunna antagas, att denna bristfällighet beror på ett förbi-seende, liksom att lagberedningen, på hvars förslag stadgandet i fråga tillkommit, hyst den meningen, att sedan första kungörandet försiggått, de båda öfriga kungörelserna skulle äga rum utan obehörigt dröjsmål.

Enligt denna mening, som icke torde sakna anhängare i praxis, borde, om tredje kungörandet exempelvis skett först under tolfte året, borgenären hafva förlorat sin talan.

Med hänsyn till affattningen af stadgandet, som endast utsäger, att *minst* fjorton dagar skola förflyta mellan hvarje kungörande, synes det dock vara svårt att godkänna ett dylikt resultat, hvilket godtyckligt skulle beröfva borgenären hans rätt.

Förkastas nämnda mening, torde man vara nödgad utgå från, att det är tillfyllest, om tredje kungörandet äger rum inom tio år från det första.

Men äfven härigenom råkar man ut för afsevärda oegentligheter.

Sedan preskription af fordringen genom densamma bevakning afbrutits, åligger det enligt förevarande paragraf borgenären att ånyo bevaka sin fordran inom tio år från den dag, då förra bevakningen skedde.

Beträffande det bevakningsförfarande, om hvilket nu är fråga, synes man närmast böra antaga, att hvarje särskild kungörelse är att anse såsom ett i detsamma ingående led. Preskriptionen, som, där första kungörandet äger rum inom tionde året, bringas att hvila, varder definitivt afbruten först den dag, tredje kungörandet sker, från hvilken dag alltså ny pre-

skriptionstid börjar löpa. Häraf blir följdén, att, om tredje kungörandet icke försiggår förr än å sista möjliga dagen (eller precis tio år från första kungörandet), borgenären under denna tioårsperiod har sin talan öppen, utan att han under samma tid vidtagit särskild bevakningsåtgärd. Ett dylikt resultat står dock tydligen icke väl tillsammans med innehållet uti ifrågavarande paragraf.

Man torde emellertid komma till ej mindre otillfredsställande slut, därest man utgår från, att redan första kungörandet definitivt afbryter preskriptionen. I så fall måste nämligen, då ny preskriptionstid ju skulle räknas från den dag, första kungörandet ägde rum, borgenären förlora sin talan, om han underlåte att inom tio år därefter ånyo bevaka sin fordran på något af de i lagen medgifna sätten. Detta skulle leda därhän, att stadgandet om andra och tredje kungörandet väsentligen förlorade sin betydelse. Borgenären skulle utan risk kunna eftersätta sin skyldighet i afseende å dem. Inom tio år från första kungörandet måste han i hvarje fall ånyo påbörja proceduren. Och anträffades gäldenären inom denna tid, kunde en mot honom af borgenären anhängiggjord talan icke förnuftigtvis afvisas på den grund, att borgenären icke mer än två gånger kunggjort beviset om fordringens angifvande hos domstol eller öfverexekutor. Tiden för ytterligare kungörande var nämligen ännu icke försutten.

Då den oklarhet, som alltså uti förevarande hänseende vidlåder gällande lag, gifvit anledning till olägenheter i praxis, i det, sedan bevakningsförfarandet i fråga användts, tvist uppstått, huruvida ny preskriptionstid skulle räknas från första eller från tredje kungörandet, ansåg jag mig böra i en till Kungl. Maj:t år 1910 ingifven skrifvelse fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandet, i förhoppning att det skulle varda beaktadt vid den revision af vissa delar af obligationsrätten, som särskilda kommitterade från de tre skandinaviska länderna fått i uppdrag att verkställa.

Emellertid har numera kommit till min kännedom, att enligt den af kommitterade uppgjorda arbetsplanen preskriptionsbestämmelserna icke komma att utgöra föremål för kommitterades behandling. På grund häraf har jag ansett mig böra för Riksdagen framlägga förslag till fyllande af ofvan omförmälda lucka uti ifrågavarande förordning. Lämpligen synes erforderlig klarhet kunna vinnas genom ett stadgande, att bevis öfver fordringens anmälan hos domaren eller öfverexekutor skall införas i allmänna tidningarna tre gånger, minst två och högst tre veckor mellan hvarje gång och första gången inom tionde årets slut. Genom ett dylikt stadgande skulle blifva tydligt, att preskription afbrytes först genom tredje kungörandet.

Jag får alltså hemställa, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Hvar, som har fordran hos annan i penningar, eller hvad det är, skall den genom stämming eller lagsökning, eller eljest skriftligen eller muntligen, hos gäldenären kräva inom tio år från den dag, då skuldebref eller annan handling, hvarå fordran grundad är, gafs, eller fordringen anorledes tillkom; och vare fordringens tillkännagifvande hos gäldenären lika ansedt, som hade kraf skett: är fordran ej till betalning förfallen så tidigt, att den inom tio år sökas eller krävas kan; då skall borgenär, inom sagda tids förlopp, gäldenären därom erinra. Vare ock borgenär skyldig att, så länge hans fordran sedan innestår, den ånyo bevaka, som nu sagdt är, inom hvart tionde år ifrån den dag, då sista bevakningen skedde.

Har den, hos hvilken fordran genom kraf eller erinran bevakas skall, blifvit i sådant ändamål, å tre särskilda dagar af tionde året, sökt i sitt hemvist, men ej kunnat träffas; gifve borgenär fordringen an hos domstol eller Konungens befallningshafvande, och låte bevis däröfver i allmänna tidningarna införas tre gånger, minst två och högst tre veckor emellan hvarje gång, och första gången inom tionde årets slut.

Är borgenären ej veterligt, om eller hvar gäldenären äger hemvist inom riket; då må ock fordringen hos domstol eller Konungens befallningshafvande angifvas och beviset däröfver i tidningarna införas, inom tid, som nu sagd är.»

Utskottets
yttrande.

Kungl. förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming innehåller i 1 § föreskrifter om vissa åtgärder, som borgenär har att vidtaga för undvikande af fordringsrättens preskription. Såsom allmän regel gäller, att borgenären skall inom 10 år från fordringens uppkomst bevaka sin rätt genom kraf eller erinran hos gäldenären vid äfventyr att eljest förlora sin talan mot denne. I syfte att trygga borgenärens rätt i sådana fall, då det icke varit honom möjligt att å tid, då sådant kraf eller erinran skolat ifrågakomma, anträffa gäldenären, stadgar vidare förordningen, att därest gäldenären blifvit å tre särskilda dagar af tionde året sökt i sitt hemvist utan att kunna anträffas, borgenären har att hos domstol eller öfverexekutor angifva sin fordran och låta bevis om

samma anmälan införas i allmänna tidningarna tre gånger, minst fjorton dagar mellan hvarje gång och första gången inom tionde årets slut.

Såsom justitieombudsmannen påvisat, lämnar sistberörda stadgande rum för oklarhet såväl i fråga om den tidrymd, inom hvilken kungörandet skall vara slutfördt, som ock för besvarande af spørgsmålet, huruvida första eller sista kungörandet skall anses bilda utgångspunkten för den nya preskriptionstiden. Justitieombudsmannens förslag afser därför att åt ifrågasvarande bestämmelser gifva en affattning, som skulle utesluta hittillsvarande osäkerhet och tvekan i nämnda hänseenden.

Af den utredning, som justitieombudsmannen lämnat i frågan, finner utskottet visserligen framgå, att den anmärkta bristen i preskriptionsförordningen kan leda till olägenheter. Och utskottet finner därför äfven för sin del att en ändring i förevarande afseende kan hafva skäl för sig. Men utskottet har dock ansett afgörande betänkligheter möta mot att antaga den lagändring som justitieombudsmannen härutinnan föreslagit.

Bestämmelsen att kungörelse skall i allmänna tidningarne införas tre gånger, minst två och högst tre veckor mellan hvarje gång och första gången inom tionde årets slut, begränsar den tid, inom hvilken borgenären har att låta verkställa andra och tredje kungörandet i posttidningen i hvardera fallet till endast en vecka. Det korta rådrum, som alltså lämnats för kungörelsernas införande, synes utskottet kunna medföra en betänkelig fara att borgenären kan lida oförskyld rättsförlust. Om de angifna tiderna icke noga iakttagas, lär han, såvidt tid för förfarandets förnyande icke längre är för handen, vara förlustig sin rätt. Och ett förfelände af tiden för kungörandet kan lätt inträda äfven till följd af omständigheter, som äro af borgenärens åtgöranden fullkomligt oberoende, såsom försummelse å tidningens expedition m. m. En sådan begränsning af kungörelsetiden inom ett visst kortare tidsmått, som af justitieombudsmannen föreslagits, anser sig utskottet därför icke kunna förorda.

Icke heller synes justitieombudsmannens förslag med full klarhet afgöra frågan om den tidpunkt, från hvilken den nya preskriptionstiden skall räknas. Äfven med den af honom gifna formuleringen synes nämligen osäkerhet kunna råda om denna tidpunkt inträder med första eller tredje kungörandet.

Ett enklare sätt att afhjälpa den ifrågasvarande olägenheten, som inom utskottet ifrågasatts, vore tilläfvventyrs att den nuvarande och äfven i justitieombudsmannens förslag bibehållna anordningen med tre kungörelser ersattes med allenast *en* kungörelse före tionde årets utgång. En dylik lagändring lär dock, för betryggande af enheten inom rättssystemet i detta stycke, böra föregås af en närmare undersökning rörande öfriga fall, för

hvilka ett förfarande, liknande det i preskriptionsförordningen föreskrifna, finnes stadgadt, en undersökning, hvilken icke kunnat af utskottet verkställas.

Då i allt fall Kungl. Maj:t, enligt hvad justitieombudsmannens framställning gifver vid handen, redan torde hafva sin uppmärksamhet fäst på detta ämne, har utskottet, som på grund af här förut anförda skäl icke kan förorda den af justitieombudsmannen föreslagna lagändringen, icke funnit skäl att nu ytterligare påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för denna fråga, hvilken utan tvifvel bäst löses i sammanhang med den allmänna revision af preskriptionsförordningen, som enligt hvad lagutskottet erfarit lärer vara att förvänta.

Utskottet får alltså hemställa,

att justitieombudsmannens förevarande framställning icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservation.

Herr *Håkanson*, med hvilken herrar *Trana*, grefve *Mörner*, *Lindhagen* och *Sven Persson* hufvudsakligen instämt, har anført:

Justitieombudsmannen har i sin framställning, såsom utskottet jämväl medgifvit, tillfredsställande ådagalagt behofvet af ifrågavarande lagrumms ändring i angifvet syfte. För min del anser jag detta syfte kunna lättast och enklast vinnas genom en sådan ändring af lagrummet, att bevis om fordringens angifvande hos domstol eller öfverexekutor skulle införas i allmänna tidningarna allenast en gång, hvilket då naturligtvis skulle ske inom tionde årets slut. Härigenom skulle ej mindre undvikas den fara för rättsförlust för borgenären, hvarom utskottet talat, än äfven vinnas fullständig klarhet om den tidpunkt, från hvilken den nya preskriptionstiden skulle räknas. Någon betänklighet mot att i förevarande fall, där frågan endast gäller att afbryta preskription, föreskrifva kungörelse endast en gång synes mig icke böra förefinnas. Jag vill erinra

därom, att såväl enligt 2 kap. 38 § nya jordabalken som enligt 8 § i lag om aktiebolag den 12 augusti 1910 däri omförmälda kungörelser icke behöfva införas i allmänna tidningarna mera än en gång. Som jag emellertid icke kunnat inom utskottet vinna pluralitet för min angifna åsikt, vill jag icke nu framställa förslag om lagrummets ändring i enlighet med densamma. Då jag likväl icke anser att ifrågavarande lätt genomförbara lagändring bör anstå, till dess en allmän revision af preskriptionsförordningen först åtskilliga år härefter möjligen kan komma att äga rum, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen i anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning ville hos Kungl. Maj:t an hålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning, som kan finnas lämplig och erforderlig för undvikande af de utaf justitieombudsmannen påpekade olägenheter.

Herrar *Bergendahl*, *Söderbergh* och *Olsson* i Broberg hafva begärt få antecknadt, att de ej deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
